

Norrbotniabanan och naturmiljö

Utmed Norrbotniabanans framtida sträckning finns en variation av naturmiljöer där skogsmark bryts av odlingslandskap, myrmarker, sjöar och vattendrag som i varierande utsträckning är betydelsefulla livsmiljöer för olika växt- och djurarter.

Naturmiljöer längs delsträckan

Längs sträckan passerar järnvägen genom myrmarker och unga barrskogar med inslag av odlingslandskap. Strukturerna har en nord-sydlig riktning utmed vattendrag och höjdryggar i landskapet.

Skogsmiljön består till största del av produktionsskog men det finns mindre områden med höga naturvärden såsom lövrika strandskogar, opåverkade granskogar och hållmarkstallskog. Ett flertal av myrarna i området har höga natur- och artvärden. Inventeringar har gjorts av naturmiljöer och utvalda arter för att visa på vilka naturvärden samt skyddade och rödlistade arter som finns längs sträckan. Viltstråk har också studerats för att kunna se var järnvägens barriäreffekt är som störst. Viktiga områden för naturmiljö som särskilt pekats ut längs sträckan är myrmarkerna, Natura 2000-området Sävarån, odlingslandskapet och en skoglig nyckelbiotop.

Myrmarker

Mellan Täfteböle och Sävar finns det ett flertal myrar i varierande storlek. En av de större är en blandmyr nordost om Täfteböle med höga naturvärden. Vegetationen på myren är delvis öppen och det finns glest stående senvuxen tall och yngre tallar.

Här finns också ett landskapsobjekt som består av flera större myrar med höga till högsta naturvärden som i sin helhet bedöms vara av vikt för myrfåglar. Myren Väster-Skivsjömyran (en del av landskapsobjktet) ligger söder om E4:an. Den myren bedöms ha högsta naturvärde och har ett stort värde för fågellivet och då framförallt vadarfåglar. En annan av de större myrarna inom landskapsobjktet är Sör-Aggsjömyran vilket är en långsmal

Myr med höga naturvärden, Aggsjömyran.

blandmyr på ca 1,75 kilometer. Myren bedöms ha höga biotopvärden och värde för fågellivet, framförallt rastande och häckande fåglar.

Norr om Sävar ligger det ett flertal blandmyrar i varierande storlek som är lite mer påverkade på grund av äldre dikning och produktionsskog.

Området kring Degersjön har ett flertal myrar där Orrmyran är en av de större som bedöms ha höga naturvärden, främst den södra delen, på grund av sin storlek, varierande hydrologi och förekomsten av död ved. Väster om denna myr ligger en sträng-flarkmyr vid Abborrtjärnen med stora inslag av öppna vattenspeglar och lösbottnar. Myren har ett högt biotopvärde delvis på grund av ett stort inslag av äldre träd och död ved men har också betydelse för myr- och sjöfågel.

Odlingslandskapet

Odlingslandskapet i området består främst av mark kring Sävaråns östra strand söder om Sävar samt kring Pålböle-Palmbrånet. Området är heterogent längs Sävarån med små åkrar och vallodlingar samt äldre lövskogspartier, vilket gör att det även är ett viktigt område för häckande fåglar såsom stare, hussvala och skogssnäppa. Fragment av odlingslandskap återfinns även i Täfteåns dalgång längs sträckan.

Skog

Norr om Sävar finns det lövrika strandskogar med höga naturvärden och då främst vid Sävaråns västra strand inom utredningsområdet. Området har ett högt biotopvärde och är viktigt för hålhäckande fåglar och bäver men även för insekter knutna till äldre löv- och barrved.

Mellan Kroksjömyran och E4:an nordöst om Sävar ligger en storväxt granskog där stora delar ingår i Holmen ABs frivilliga avsättningar, och är klassad som nyckelbiotop under bolagets egen inventering. Området består av grov och högvuxen granskog längs en mindre bäckfåra och det finns gott om vedticka (signalart) men även trådticka (signalart) och pulverticka. De rödlistade arterna granticka (NT), ullticka (NT), gränsticka (NT) och kötticka

Kroksjöbäcken och skog klassad som nyckelbiotop med död ved.

(NT) noterades också på ett flertal ställen. Omkringliggande skog har avverkats de senaste åren och det är troligt att nyckelbiotopens värden har påverkats negativt av detta.

Intill Abborrtjärnen, nordost om Sävar finns ett mindre område hållmarksskog som även det till vis del ingår i Holmen AB:s frivilliga avsättningar. Skogen är naturligt gles och består främst av äldre tall.

Natura 2000-området Sävarån

Vattendragen som ingår i Natura 2000-området är: Sävarån, Öxbäcken, Malbäcken, Pålböleån och Kroksjöbäcken. Naturvärdena längs vattendragen inom korridoren kopplar till hur gamla träd som finns, samt vilka trädarter det rör sig om då gamla lövträd och förekomst av död ved anses särskilt skyddsvärda.

Rödlistade och hotade arter

I närheten av den planerade järnvägen finns observationer av fågelarter, svampar och däggdjur samt vattenanknutna arter såsom utter som är rödlistade och/eller skyddade enligt Artskyddsförordningen. Bland annat förekommer ett flertal rödlistade vedsvampar i nyckelbiotopen vid Kroksjöbäcken.

Både Sävarån och Täfteån har god potential att hysa fladdermusbiotoper. Alla fladdermusarter är skyddade genom artskyddsförordningen. Sävarån hyser även den starkt hotade flodpärlmusslan (EN).

Vid en fågelinventering i området observerades ett flertal rödlistade fågelarter och fåglar skyddade av artskyddsförordningen. Fåglarna är kopplade till olika miljöer: större myrmarksområden, odlingslandskap med äldre lövträd (Pålböle-Palmbrånet) samt vattenmiljöer längs Sävarån. Några exempel på observationer är kungsfågel (VU), spillkråka (NT), tretåig hackspett (NT), storspov (NT), bivråk (NT), smålom (NT) och hussvala (VU).

Plats för ekodukt nära kommungränsen till Robertsfors och Abborrtjärnen.

Strandskydd

Strandskyddet regleras i 7 kap 13 § miljöbalken och syftar till att långsiktigt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten samt säkerställa allmänhetens tillgång till vattenmiljön. I den aktuella järnvägsplanen omfattas Täfteån, Täftebölesjön, Sävarån, Pålböleån, Abborrtjärnen, samt flertal mindre sjöar av strandskydd om 100 meter.

Barriäreffekter

E4:an utgör en barriär för många djur som lever i och omkring området eftersom den är stängslad. Det påverkar också rennåringen som har svårt att nyttja markerna mellan E4:an och havet. Det finns små möjligheter för säkra passager för större däggdjur förbi E4:an. Antalet viltolyckor på E4:an längs denna sträcka indikerar att viltet har behov att röra sig över vägen och att vägen är att betrakta som barriär för viltet.

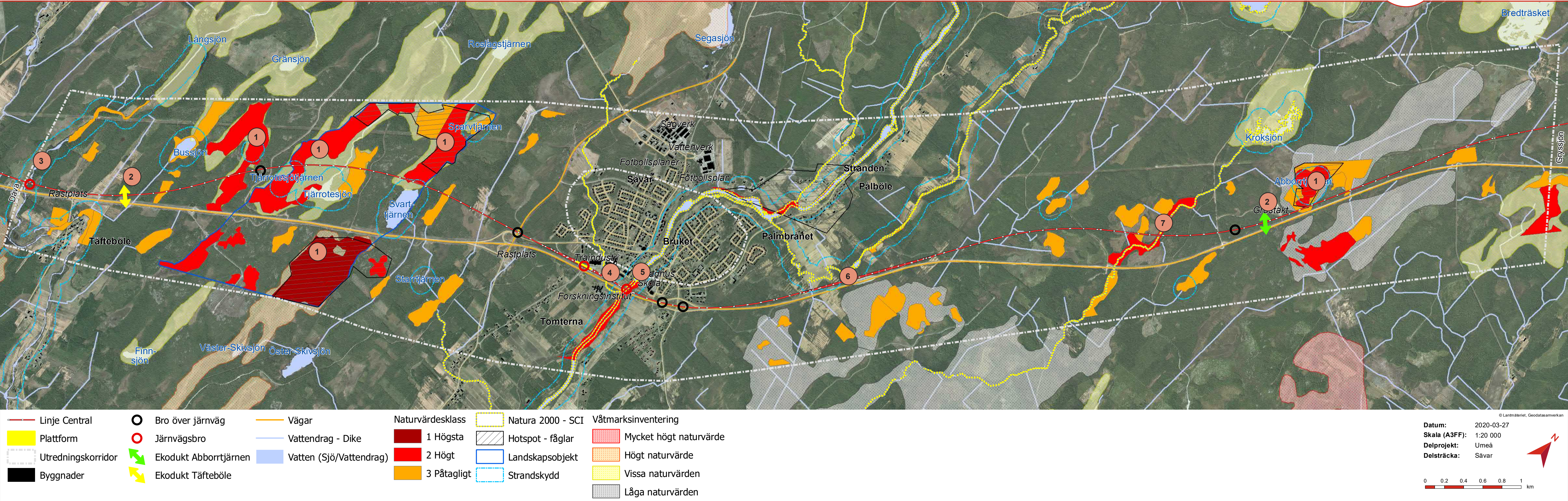
Ordlista

Naturvärdesklassning: Högsta naturvärde (klass 1) har störst positiv betydelse för biologisk mångfald. Høgt naturvärde (klass 2) har stor positiv betydelse för biologisk mångfald. Påtagligt naturvärde (klass 3) har påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald.

Signalart: Med signalarter menas arter som genom sin närvaro kan indikera att ett område har höga naturvärden.

Rödlistade arter: Rödlistan är en bedömning över arters risk att dö ut och kan ses som en barometer på arternas tillstånd i Sverige. Följande kategorier används:
CR - Akut hotad
EN - Starkt hotad
VU - Sårbar
NT - Nära hotad

Konnektivitet: Möjligheten till spridning och fria passager för djur.

Norrbotniabanan och naturmiljö – påverkan och åtgärder

Norrbotniabanan kommer att påverka naturmiljön, det vill säga naturområden och arter, både på land och i vatten. Påverkan kan vara både direkt, genom att järnvägen tar mark i anspråk, och indirekt, genom att den bland annat blir en barriär i landskapet samt medför bullerstörningar. Åtgärder för att minska påverkan på naturmiljön och skyddade arter utreds under arbetet med järnvägsplanen.

Påverkan och åtgärder

Norrbotniabanan har till stora delar förlagts nära E4:an där detta varit möjligt för att hålla ihop infrastrukturen och minimera fragmenteringen. Hänsyn vid lokaliseringen har tagits för att undvika intrång i naturområden med högsta naturvärde och minimera intrång i områden med med hög naturvärden. På några delar av sträckan blir naturmark instängd mellan E4:an och järnvägen.

Norrbotniabanan har inte helt kunnat undvika intrång i myrar med höga naturvärden och värden för rastande och häckande fåglar. Mellan Dåva och Sävar finns ett flertal myrar som sammantaget bildar ett myrkomplex som går i nord-sydlig riktning. Landskapsobjektet bryts idag av E4:an och ytterligare en barriär skapas med Norrbotniabanan, dock har de delar som pekats ut som mest värdefulla för myrmarksfåglar kunnat undvikas vid lokaliseringen. Nära kommungränsen till Robertsfors ligger Abborrtjärnen med höga naturvärden och där har järnvägen lagts nära E4:an för att minimera intrånget i de mest värdefulla delarna av myren. Myrmarkerna kommer dock att påverkas genom förlust av natur och innebära ökade barriäreffekter med risk för ytterligare hydrologisk förändring och en ökad störning på fågellivet. Skyddsåtgärder är viktiga för att minimera påverkan.

En nyckelbiotop med höga naturvärden utmed Kroksjöbäcken nordost om Sävar är påverkad av kanteffekter då omgivande skog kalavverkats de senare åren. Järnvägen kommer passera genom området vilket kommer leda till ytterligare fragmentering och ökade kanteffekter. För att minska

påverkan på nyckelbiotopen samt andra skogsmiljöer längs sträckan ska/kan högstubbar sparas i trädsäkringszonen för att skapa habitat åt vedlevande organismer. Dessutom kan nedtagna träd placeras i områden där arter är gynnade och beroende av förekomst av död ved.

Barriäreffekterna kommer att öka ytterligare i och med byggandet av Norrbotniabanan som följer E4:an i landskapet och därför är passager för vilt och rennäring viktiga frågor för planeringen av järnvägen. De viktigaste åtgärderna för att minska barriäreffekterna är anläggandet av två breda ekodukter över både E4:an och Norrbotniabanan med syfte att möjliggöra säkra passager för vilt samt för rennäringen som måste leda renar över E4:an idag. Anläggandet av ekodukterna förväntas innebära en förbättrad konnektivitet över E4:an på denna sträcka jämfört med idag för vilt och rennäring och kan troligtvis även bidra till en minskning av antalet viltolyckor på E4:an. Förutom ekodukter planeras andra faunapassager/viltportar och utterpassager/smådjurspassager bland annat utmed vattendragen längs sträckan. Utmed Täfteån och Sävarån kommer strandpassager finnas som kan användas för vilt. Stängsel planeras för att minimera risker för påkörning av vilt.

Sävarån, Öxbäcken och Pålboleån är skyddat som Natura 2000. Bron över Sävarån kommer därför att anläggas utan brostöd i vatten. För att minska risk för erosion av Pålboleån som kan påverka järnvägsanläggningen kan erosionsskydd behöva anläggas i vattendraget. Erosionsskyddet ska i så fall efterlikna naturliga strandzoner så långt det är möjligt för att minimera påverkan.

Utformningen av Öxbäcken är under utredning. Bäckan kommer sannolikt att förläggas i en trumma under både järnväg och E4. Passagen ska om möjligt utformas med kontinuerligt vattenflöde och naturlig botten. Möjlighet finns att förbättra funktionaliteten för fisk och mindre däggdjur.

Vid arbete i och över vattendragen ska påverkan genom grumling och föroreningar undvikas. Uppställnings- och serviceplatser för maskiner anordnas på större avstånd än 50 meter från vattendrag.

Ledningar till stolpar eller annan kringutrustning kring järnvägen ska synliggöras och transformatorer ska göras sittvänliga för att minska risken för att fåglar kolliderar eller sätter sig på ledningar.

Slänter kan sås in med regionalt anpassade blomrika fröblandningar för att gynna pollinatörer och estetiska värden.

Konsekvenserna för naturmiljö bedöms kunna bli måttliga om hänsyn tas och skyddsåtgärder genomförs. De kumulativa barriäreffekterna genom att E4:an och järnvägen går parallellt kan begränsas då ekodukter och andra passager planeras som kan möjliggöra säkra passager för vilt både över E4:an och den framtida Norrbotniabanan.

- 1 Myrar – Järnvägen kommer gå genom myrar. Järnvägsbank ska anläggas som bergbank för att minimera avvattning av omkringliggande myrmark. Åtgärder kan krävas för att begränsa påverkan på myrmarksområdet samt sjöarnas vattenmiljö. Ytor för uppläggning av massor och maskiner ska undvikas i myrmarker.
- 2 Ekodukter – Ekodukter vid Täfteböle och Abborrtjärnen ska gå över både järnvägen och E4:an. Det ger behov av etableringsytor samt ytor för uppläggning av massor och maskiner. Överblivna massor kan användas för att skapa en så naturlig passage som möjligt. En stor mängd massor kommer att krävas vid anläggning och dessa måste kunna köras dit. Omledning av trafiken på E4:an samt cykelväg kommer behövas under byggtiden.
- 3 Täfteån – En järnvägsbro över Täfteån kommer att byggas vilket ger behov av etableringsytor samt ytor för uppläggning av massor och maskiner.
- 4 Öxbäcken – Öxbäcken kommer troligen att läggas i trumma genom banvallen vilket ger behov av ytor för uppläggning av massor samt uppställning av maskiner.

- 5 Sävarån – En järnvägsbro över Sävarån planeras vilket ger behov av etableringsytor samt ytor för uppläggning av massor och maskiner.
- 6 Pålboleån – Järnvägen planeras passera bredvid Pålboleån. Eroderingsskydd kan komma att anläggas i vattendraget i förebyggande syfte. Behov av ytor för uppställning av maskiner kan finnas.
- 7 Nyckelbiotop vid Kroksjöbäcken – Järnvägen kommer gå igenom en skog med höga naturvärden och ett mindre vattendrag. Åtgärder för att tillföra död ved och behålla högstubbar inom trädsäkringszonen kan genomföras. Kroksjöbäcken planeras läggas i trumma för att möjliggöra passage genom järnvägsbanken. Behov av ytor för maskiner och eventuell masshantering kan uppstå.

Byggskedet

Under byggtiden krävs mer yta än vad som behövs för den färdiga järnvägen. Detta markeras på plankartorna som ytor med tillfällig nyttjanderätt. Det är ytor som behövs under byggtiden och som sedan återställs till tidigare markanvändning. Ytorna behövs till exempel för uppställning av maskiner, arbetsbodar, material till anläggningen och hantering av massor. En preliminär utbredning av etableringsytor visas på illustrationskartorna. Vattendrag som berörs skyddas mot grumling och föroreningar under byggtiden.